

SoRSoW
Igniting Insights, Empowering Change

Εργαστήριο
Εφαρμοσμένης
Κοινωνικής Έρευνας και
Κοινωνικής Εργασίας
Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο

Εκτίμηση αναγκών & Κοινωνικός Σχεδιασμός

2. Μάθημα –Κοινωνικός Σχεδιασμός

Κούτρα Κλειώ, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Κοινωνική Λειτουργός PhD, MPH

Λίνα Πελεκίδου, Υποψήφια Διδάτωρ, BSW, MPH, ΕΤΕΠ

Κοινωνικός Σχεδιασμός

- Αναφέρεται στην κοινωνική πραγματικότητα
- Ζητήματα που απασχολούν το κοινωνικό σύνολο
- Δεσπύζουσα θέση έχει η σύνδεση του και η **εφαρμογή στο χώρο της κοινωνικής πολιτικής**

Κοινωνικός Σχεδιασμός

- Είναι μια **στρατηγική** που επιδιώκει μέσα από την συστηματική **έρευνα**, τη **γνώση** και τον **προγραμματισμό** να σχεδιάσει μορφές δράσης και πρακτικές που αποσκοπούν σε ελεγχόμενες αλλαγές.

Κοινωνικός σχεδιασμός

- Είναι μια **διαδικασία** που υποστηρίζει τις κοινότητες να εντοπίσουν τα **δυνατά και τα αδύνατα** σημεία τους και προσδιορίζει τρόπους που θα βελτιώσουν την ποιότητα ζωής της κοινότητας.

Κοινωνικός σχεδιασμός

- **Είναι μια διαδικασία** στην οποία οι δημιουργοί των πολιτικών-κοινωνικές υπηρεσίες, κοινωνικοί επιστήμονες, νομικοί, τεχνικοί, οικονομολόγοι, σχεδιαστές, **προσπαθούν να επιλύσουν κοινωνικά προβλήματα ή να βελτιώσουν τις συνθήκες της κοινότητας μέσα από πολιτικές και στρατηγικές με συγκεκριμένα αποτελέσματα.**

Κοινωνικός σχεδιασμός

- Συνήθως αποτέλεσε τον όρο για τις κοινωνικές υπηρεσίες βελτίωσης της ποιότητας ζωής των κοινοτήτων.
- Συχνά αφορά σε διαφορετικά επίπεδα....
 - τοπικό/γειτονιάς,
 - μέσο/κοινότητας,**
 - μακρο/περιφέρειας

Είναι.....

- **μέθοδος** για την αντιμετώπιση των κοινωνικών αλλαγών
- **μέσο** για την διαμόρφωση και υλοποίηση της Κοινωνικής Πολιτικής.
- **προσέγγιση** από πάνω προς τα κάτω.
- **παροχή** προς την ομάδα στόχου που ως καταναλωτές αποδέχονται τα όσα σχεδιάζουν για αυτούς, οι κεντρικές οργανώσεις και υπηρεσίες.

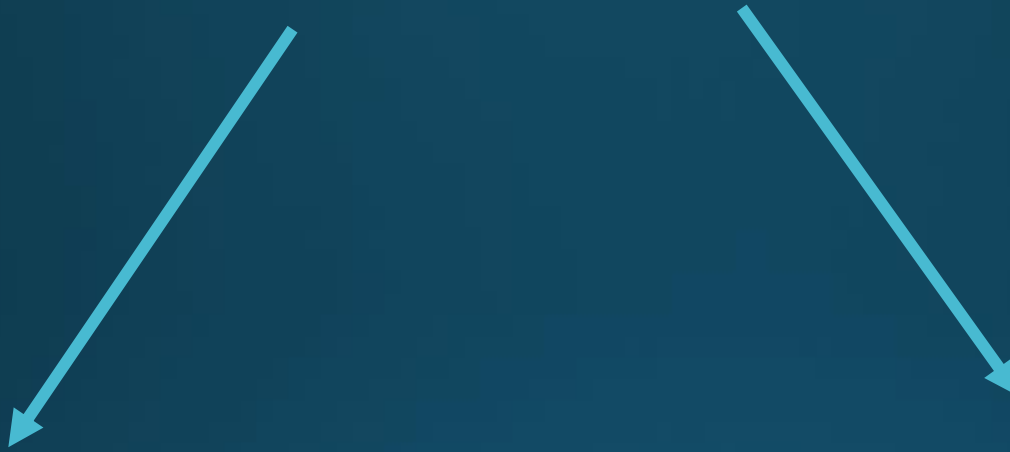
Η Διαδικασία

- Διαδικασία= σειρά ενεργειών, η μια οδηγεί στην άλλη

γραμμική πορεία

Φάσεις Κοινωνικού Σχεδιασμού

A. Ανάλυση

B. Πραγματοποίηση

Συνοπτικά τα περιεχόμενα των φάσεων του κοινωνικού σχεδιασμού

Στάδια της α' φάσης - Ανάλυση

- Πλαίσιο

- Πληθυσμός
- Κοινωνικό περιβάλλον
- Αιτιολόγηση παρέμβασης

Α' στάδιο

- Διαμόρφωση του προβλήματος

- Προσδιορισμός προβλήματος και αιτιών
- Ανάλυση κατάστασης
- Συστηματοποίηση απόψεων
- Προσδιορισμός σκοπών και στόχων

Στάδια της α' φάσης - Ανάλυση

Β' στάδιο

- Καθορισμός πολιτικής και στρατηγικής εφαρμογής
- Επιλογή και χάραξη στρατηγικής
- Εναλλακτικές πολιτικές

Στάδια της β' φάσης - Πραγματοποίηση

Γ' στάδιο

- Σχέδια, προγράμματα, ενέργειες, αποτελέσματα
- Διατύπωση σχεδίου και έγκριση
- Προγραμματισμός των πόρων μακροπρόθεσμα
- Επίβλεψη υλοποίησης και ενδεχόμενη τροποποίηση
- Αξιολόγηση

Στάδια της α' φάσης - Ανάλυση

A. Πλαίσιο

1. Πληθυσμός
2. Κοινωνικό περιβάλλον
3. Αιτιολόγηση παρέμβασης

Πλαίσιο

1. Πληθυσμός αποδέκτης παρέμβασης

Περιγράψτε την κοινότητα στην οποία απευθύνεται η παρέμβαση με βάση τα κοινωνικό-δημογραφικά χαρακτηριστικά, την έκταση του προβλήματος (βλ διαφάνειες 16-21), τις ιδιαιτερότητες και το μέγεθος της.

- Περιγράψτε τους λόγους που σας οδήγησαν στην επιλογή της συγκεκριμένης κοινότητας.
- Πόσα άτομα σκοπεύετε να προσεγγίσετε?
- Που θέλετε να τα προσεγγίσετε?
- Πώς σκοπεύετε να έρθετε σε επαφή, να προσελκύσετε, να παρακινήσετε και να διατηρήσετε την κινητοποίηση στα άτομα

Έκταση του κοινωνικού προβλήματος 1

Κριτήρια

Το πρόβλημα εμφανίζεται πολύ συχνά (**συχνότητα**)

Το πρόβλημα διαρκεί για πολύ (**διάρκεια**)

Το πρόβλημα επηρεάζει πολλούς ανθρώπους (**σκοπιμότητα ή περιοχή ευθύνης**)

Το πρόβλημα διαταράσσει την προσωπική ή κοινωνική ζωή, και ενδεχομένως έντονα (**βαρύτητα**)

Το πρόβλημα στερεί από τους ανθρώπους νομικά ή ηθικά δικαιώματα (**σοβαρότητα**)

Το θέμα γίνεται αντιληπτό ως πρόβλημα (**αντίληψη**)

έκταση του κοινωνικού προβλήματος 2

- ▶ Το τελευταίο αυτό κριτήριο – **η αντίληψη** - είναι σημαντικό, και μπορεί επίσης να βοηθήσει στο να αναδείξει την ετοιμότητα για την αντιμετώπιση του θέματος εντός της κοινότητας

έκταση του κοινωνικού προβλήματος 3

Να θυμάστε ότι ένα πρόβλημα μπορεί να διαφέρει από τόπο σε τόπο και από ομάδα σε ομάδα.

Αν και δεν υπάρχει επίσημος ορισμός του προβλήματος της κοινότητας, τα παραπάνω **κριτήρια θα σας βοηθήσουν να αρχίσετε να αναλύεται τα προβλήματα της κοινότητας.**

CULTURE

Μοιάζουν ή διαφέρουν?

Φυσιολογικό/ παθολογικό

- ▶ Στις Δυτικές κοινωνίες η παχυσαρκία είναι σημάδι ασθένειας και κοινωνικά μη αποδεκτή.

- ▶ Στις μη δυτικές κοινωνίες είναι σημάδι ευημερίας και πλούτου όποτε και κοινωνικά επιθυμητή.

Πλαίσιο

2. **Κοινωνικό περιβάλλον** —————> ο πληθυσμός υπό μελέτη ανήκει σε ένα ευρύτερο κοινωνικό, οικονομικό, θεσμικό πλαίσιο.

- Αυτό επιδρά άμεσα και έμμεσα, θετικά και αρνητικά
- **Προσδιορίστε την αντίσταση**
- Ποια εμπόδια και αντιστάσεις θα αντιμετωπίσετε;
- Πώς μπορούν να υπερνικηθούν;
- Προετοιμαστείτε για οτιδήποτε μπορεί να προκύψει.

Πλαίσιο

3. **Αιτιολόγηση παρέμβασης** - στάθμιση θετικών και αρνητικών όχι μόνο για το κοινωνικό περιβάλλον (**Εργαλεία λήψης απόφασης**).

Πρέπει να εξεταστεί αν η παρέμβαση στον α' τομέα επιδρά στον β' τομέα

Α' Φάση Ανάλυσης

Α' Στάδιο-Διαμόρφωση του προβλήματος

A1. Προσδιορισμός προβλήματος και αιτιών

A2. Ανάλυση κατάστασης

A3. Συστηματοποίηση απόψεων

A4. Προσδιορισμός σκοπών και στόχων

(βλ. διαφάνεια 8)

A1. Προσδιορισμός προβλήματος και αιτιών

- **Θεωρητικό υπόβαθρο**
- Ορισμός εννοιών
- Τοποθέτηση του προβλήματος στο χώρο και στο χρόνο.
- Τι προκαλεί το πρόβλημα-αίτια
- Σε τι οφείλεται η διατήρηση του προβλήματος
- Με ποιους τρόπους μπορεί να αντιμετωπιστεί

A2. Ανάλυση κατάστασης

- **Ερευνητικό μέρος**
- Τι είδους πρόβλημα θέλετε να αντιμετωπίσετε
- Ποια είναι η έκταση του προβλήματος
- Ποιος έχει το πρόβλημα
- Που εμφανίζεται το πρόβλημα
- Ποια είναι η διαχρονική πορεία του προβλήματος
- Τι προσδοκίες έχετε για το μέλλον

Στάδια οργάνωσης ερευνητικού πεδίου

- Σκοπός και στόχοι έρευνας
- **Μεθοδολογία εκτίμησης αναγκών** (εργαλεία και μέθοδοι εκτίμησης αναγκών δειτε επόμενη διαφάνεια) και μέθοδοι συλλογής δεδομένων (παρατήρηση, συμπεριφοριστικές έρευνες, συνεντεύξεις με άτομα – κλειδιά και εστιασμένες ομάδες, αναθεώρηση των αρχικών ή των υπαρχόντων αρχείων)
- Μεθοδολογία δειγματοληψίας (κατά συστάδες, τυχαία, ευκολίας)
- Ορισμός πληθυσμού και δείγματος
- Συλλογή δεδομένων
- Αποτελέσματα

Στάδια οργάνωσης ερευνητικού πεδίου

- Εκτίμηση αναγκών και Συλλογή δεδομένων έως σήμερα έχουμε ολοκληρώσει τις παρακάτω μεθόδους:

1. Photovoice
2. Photo-elicitation
3. Δημιουργία χαρτών και GIS
4. BASELINE measures
5. Co-Creation with Integration and Implementation Science
6. Logic model
7. **Ερευνα δράση**

A3. Συστηματοποίηση απόψεων όλων των πλευρών

Κοινωνικό
Περιβάλλον

Επαγγελματίας

Σωστές διαστάσεις το πρόβλημα και θα υπαγορεύσει τις απαιτούμενες λύσεις..... Η επιτυχής έκβαση παρέμβασης

A3. Συστηματοποίηση απόψεων όλων των πλευρών

- Είναι καλύτερα να έχετε ανοικτό μυαλό έως ότου συγκεντρώνετε περισσότερες πληροφορίες, με συζήτηση με τους ανθρώπους που επηρεάζονται (θα φτάσουμε σε αυτόν στα επόμενα μερικά βήματα).
- Αυτές οι ερωτήσεις θα βοηθήσουν στο σωστό προσανατολισμό.
- Μόλις αποφασίσετε γενικά τι πρέπει να συμβεί και σε ποιον , πρέπει να σιγουρευτείτε ότι έχετε συμπεριλάβει τους ανθρώπους που επηρεάζει το πρόβλημα.

A3. Συστηματοποίηση απόψεων όλων των πλευρών

- Ακόμα κι αν νομίζετε ότι γνωρίζετε τι θέλουν – ρωτήστε τους. Μερικοί από αυτούς θα έχουν πιθανώς μια προοπτική στο ζήτημα που δεν είχατε σκεφτεί.
- Επίσης, με το να ζητάτε τη βοήθειά τους, το πρόγραμμα γίνεται δικό τους. Παραδείγματος χάριν, με το που δίνεται στους δασκάλους και τους γονείς να σχεδιάσουν μιας παρέμβασης "σχολικής επιτυχίας", αισθάνονται ότι τους ανήκει. Γίνονται υπερήφανοι για αυτό -- που σημαίνει ότι όχι απλά θα το χρησιμοποιήσουν αλλά θα το υποστηρίξουν και θα το διαδώσουν.

Μέθοδοι συλλογής πληροφοριών από το Κοινωνικό Περιβάλλον

- Υπάρχουν πολλοί τρόποι με τους οποίους μπορείτε να μιλήσετε με την ομάδα στόχο για τις πληροφορίες που θέλετε να συλλέξετε. Μερικές από τις πιο κοινές είναι: άτυπη προσωπική επαφή – συζητάς με τους ανθρώπους, και βλέπεις τι έχουν να πουν. Συνεντεύξεις, Ομάδες συζητήσεων, Ανοιχτό κάλεσμα στη κοινότητα, Διερεύνηση αναγκών.

Σημαντικό!!!!

- Όταν μιλάτε με τους ανθρώπους, προσπαθήστε και πάρτε το πραγματικό ζήτημα.
- Είναι συχνά απαραίτητο να εστιάσεις όχι στο ίδιο το πρόβλημα, αλλά στο πως επηρεάζει το πρόβλημα.

Παραδείγματος χάριν....

- Εάν θέλετε να μειώσετε τον αριθμό ανθρώπων στην πόλη σας που είναι άστεγοι,πρέπει να ανακαλύψετε **γιατί τόσοι πολλοί άνθρωποι στην πόλη σας στερούνται ένα αξιοπρεπές καταφύγιο:**
- Δεν έχουν τις κατάλληλες δεξιότητες για να βρουν εργασία;
- Υπάρχει ένας πληθυσμός που δεν λαμβάνει τη βοήθεια που πρέπει;
- Η ενδεχόμενη παρέμβασή σας μπορεί να εξετάσει τις βαθύτερες αιτίες, που φαίνεται να μην είναι αρκετά αποτελεσματική στο να μειώσει την έλλειψη στέγης , αν και αυτός είναι ο κύριος στόχος.

A4. Προσδιορισμός σκοπών και στόχων

- Όταν γράφετε τους σκοπούς και τους στόχους σας, να είστε όσο το δυνατόν πιο συγκεκριμένοι. Καταγράψτε πόση αλλαγή, σε ποιες συμπεριφορές και δραστηριότητες, από ποιους και μέχρι πότε θέλετε να δείτε;
- Όταν έχει φθάσει μέχρι εδώ, είστε έτοιμοι να θέσετε τους μακροπρόθεσμούς, βραχυπρόθεσμούς, γενικούς, ειδικούς σκοπούς και στόχους της παρέμβαση σας.

A4. Προσδιορισμός σκοπών και στόχων

- Τι θα πρέπει η παρέμβαση να πετύχει; Παραδείγματος χάριν, ο στόχος σας να είναι οι περισσότεροι από τους άστεγους ανθρώπους που είναι σε θέση να κρατήσουν τις εργασίες να τις κρατήσουν μέχρι το τέλος της παρέμβασης.
- Πως θα είναι η επιτυχία;
- Εάν η παρέμβασή σας είναι επιτυχής, πώς θα το γνωρίζετε;
- Πώς θα εξηγήσετε σε άλλους ανθρώπους ότι η παρέμβαση λειτούργησε; Ποιοι δείκτες αποδεικνύουν ότι κινείστε στη σωστή κατεύθυνση.
- Τέλος, ποιοι είναι οι συγκεκριμένοι στόχοι που θέλετε να επιτύχετε;

Α4. Προσδιορισμός σκοπών και στόχων

- Παράλληλα με τον σκοπό και τους στόχους παρέμβασης θα πρέπει να ορίσετε τους δείκτες αξιολόγησης.
- Ο κάθε στόχος θα μπορούσε να έχει παραπάνω από ένα δείκτη.
- Ο δείκτης κάνει μετρήσιμο το αποτέλεσμα της επιτυχίας ή της αποτυχίας.

- Παράδειγμα: θέλετε να μετρήσετε την μείωση των ατόμων που είναι άστεγοι
 - Δείκτης: Μείωση της αστεγίας (50%)
 - Πόσοι ήταν πριν την παρέμβαση
 - Πόσοι μετά
 - Πόσοι εργάζονται
 - Με ποια σύμβαση εργασίας
 - Πόσοι έχουν ασφάλιση

Α' Φάση Ανάλυσης

Β' Στάδιο- καθορισμός πολιτικής & στρατηγικής εφαρμογής

B1. Επιλογή και χάραξη στρατηγικής

B2. Εναλλακτικές πολιτικές

(βλ. διαφάνεια 12)

B1. Επιλογή και χάραξη στρατηγικής

Επιλογή τομέα

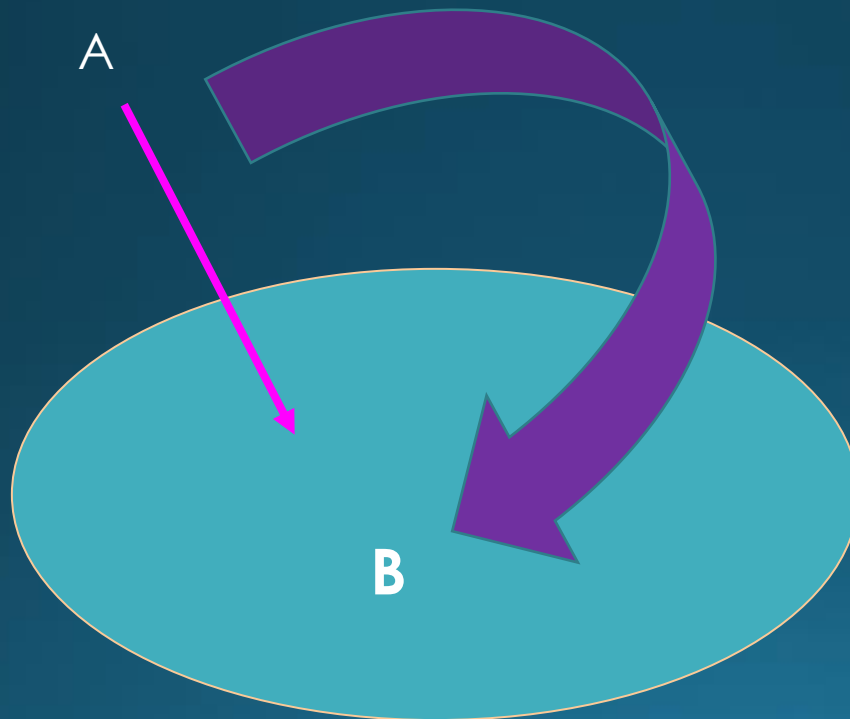
Συγκεκριμένο τομέα ιεράρχηση
αναγκών & κριτήρια
(χρόνο, κόστος, μέσα,
προσωπικό, προσέγγιση,
φιλοσοφία, εξοπλισμός ..)

Κριτήρια επιλογής αναγκών

1. Αξιακές δεσμεύσεις
2. Εκτίμηση απόστασης υπάρχουσας με μελλοντική κατάσταση
3. Αναζήτηση ρεαλιστικών πλάνων και στρατηγικών
4. Αξιολόγηση παραγόντων που επιδρούν στην επίλυση των αναγκών
5. Βαθμός δυσκολίας στη διαχείριση αναγκών
6. Εκτίμηση κινδύνου στην μη κάλυψη ανάγκης
7. Κόστος λύσεων
8. Επίδραση της λύσης σε περιοχές άλλων αναγκών ή όχι

B2. Εναλλακτικές πολιτικές

Υπάρχουν πολλές διαδρομές που μπορείς να ακολουθήσεις προκειμένου να φθάσεις σε ένα σημείο π.χ. η διαδρομή από το ΕΛΜΕΠΑ στο σπίτι

**Εργαλεία
λήψης
απόφασης**

Επιλογή εναλλακτικών στρατηγικών

- εφικτές (feasibility) σε σχέση με κόστος, πηγές
- βαθμό αποδοχής των φορέων και των ανθρώπων
- προσδοκώμενες επιδράσεις στις αιτίες των προβλημάτων (B.R. Witkin)

Β' Φάση Πραγματοποίησης

Β1' Στάδιο Σχέδια, προγράμματα, ενέργειες, αποτελέσματα

B1.1 Διατύπωση σχεδίου και έγκριση

B.1.2. Προγραμματισμός των πόρων μακροπρόθεσμα

B.1.3. Επίβλεψη υλοποίησης και ενδεχόμενη τροποποίηση

B.1.4. Αξιολόγηση

(βλ. διαφάνεια 12)

B.1.1. Διατύπωση σχεδίου και έγκριση

- Η πολιτική που χαράχθηκε στο στάδιο της ανάλυσης θα μετατραπεί σε μέσα εφαρμογής και συγκεκριμένες δραστηριότητες για να υλοποιηθεί.
- Η υλοποίηση αυτών μπορεί να γίνει με πολλούς ή λίγους φορείς, διαφορετικούς σε κάθε επίπεδο εφαρμογής. Η επιτυχία εξαρτάται από τον συντονισμό και την συνεργασία των φορέων.

B.1.1. Διατύπωση σχεδίου και έγκριση

Όταν αναπτύσσετε το πρόγραμμα δράσης σας, θα χρειαστεί να απαντήσετε στις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Ποια στοιχεία θα εφαρμοστούν;
- Ποιος θα έπρεπε να εφαρμόσει τι και πότε;
- Ποιοι πόροι και υποστηρικτικοί μηχανισμοί απαιτούνται;
- Τι είναι διαθέσιμοι;
- Ποια πιθανά εμπόδια ή αντίσταση αναμένονται;
- Πώς θα ελαχιστοποιηθούν;
- Ποια άτομα ή οργανώσεις πρέπει να είναι ενημερωθούν; Τι χρειάζεται να τους πείτε;

B.1.2. Προγραμματισμός των πόρων μακροπρόθεσμα

Πηγές
Χρηματοδότησης

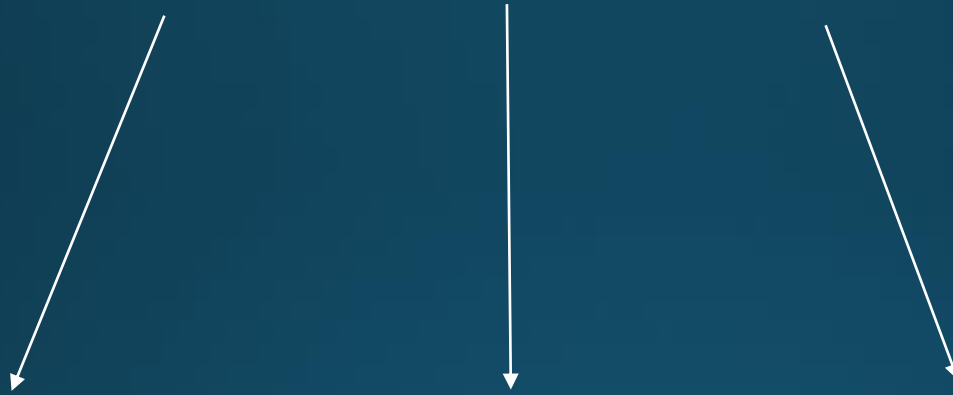
Κατανομή ανά ενέργεια

Κατανομή κατά χρόνο

B.1.3. Επίβλεψη υλοποίησης

- Εδώ εφαρμόζονται όλα όσα έχετε σχεδιάζει και μην ξεχνάτε ότι με την έναρξη της εφαρμογής πρέπει παράλληλα να συλλέγετε από τους δείκτες αξιολόγησης όλα τα απαραίτητα για να προχωρήσετε στην αξιολόγηση

B.1.4. Επίβλεψη υλοποίησης και ενδεχόμενη τροποποίηση

ενέργειες &
αλληλουχία

χρόνοι

πόροι και ροή

B.1.5. Αξιολόγηση

- Ορίζεται με βάση τους σκοπούς και τους στόχους του προγράμματος και του φορέα υλοποίησης....
- Ορίστε δείκτες αξιολόγησης πριν την εφαρμογή του σχεδίου
- Ορίστε ποιος θα κάνει την αξιολόγηση
- Εξακολουθεί το πρόβλημα να υπάρχει ?
- Η απόκλιση των επιθυμητών από το πραγματικό που οφείλεται?

Ανατροφοδότηση

Αποφασίζονται οι προσαρμογές & επαναλαμβάνεται η διαδικασία έως ότου φθάσουμε στο επιθυμητό αποτέλεσμα.

Βιβλιογραφία

- B.R. Witkin στο Ζαιμάκης Γ., 2002, **Κοινοτική Εργασία και Τοπικές Κοινωνίες, Ανάπτυξη, Συλλογική Δράση, Πολυπολιτισμικότητα**, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Κ. Κασσιμάτη, 2003, Κοινωνικός σχεδιασμός και αξιολόγηση, εκδ. Gutenberg, Αθήνα.